

furivaks, ja ta nägi ära, et seisuse waheseinad aīm, mugi nii madalad ei ole, kui tema arwanud. See asf läks talle nii südamesse, et ta seni ajani poiss, meheks on jäänud.

Mõnda ei olnud sest talle midagi kasu, et ta oma sugu hoolega wärjul hoidis. Ja veel sel ajal, kus ma seda kirjutan, ei ole Martin teiselt saanud ja ei taha sest rahwast midagi teada, kust ta on omale elu saanud. — — —

Jutust enesest wöib iga mõistlik lugeja oma jagu öppida. Meie näeme sest esiteks, kuda meie oma lapsi nõnda peame kasvatama, et nad mitte ei hääbene meie lapsed olla. Teiselt on näha, et meie oma lapsi peame koolitama, sest muidu meist ei peeta mitte lugu, waid meid arwataisse tumalate seffa. Kolmandaks peame selle pääle waatama, et meie lapsed, kui nad koolitatud saawad, mitte oma leelit ega rahwast halvaks pidama ei haka, nagu see Martini juures sündis. Kui palju mehi on meie seast wälsja läinud sel wiisi! Kui need kõik oleksid meie rahwa liikmeks jäänud, siis ei oleks wöinud ütelda, et meie rahwa seas nii wähe haritud inimesi on. Kust peawad need rulema, kui kõiki haritud wöi koolitatud mehi Sakslasteks arwataisse ja üksi neid, kes ülemates koolides ei ole läinud, meie rahwast?! Üksi siis, kui förgeste koolitatud mehed kõik ennast meie rahwa lasteks peawad, wöib meie rahwas haritud rahwaste hulka arwatud jaada.

Saksa maal ei ole Saksa talupojad öppimises mitte palju meie rahwast mõöda, kui ta oma

jagu; aga mehed, kes förgemaasse waimu harimises jõuawad, tunnistavad enbid kõik oma rahva liikmeks. Sest see tuleb, et Saksa rahwas meie rahwast ees on. Nüisama on lugu Prantsuses, Inglise maal, Italias, Rootsis ja kus muidu suuremad haritud rahwad elavad. Kes ülemale jõudnud, jääb sellegi pärast oma rahva lopseks. See on ka üsna õige, ja naeru-wääritiseks osjaks peab seda pidama, kui keegi arwab wöera keele läbi, mis ta öppinud, ka selle rahva liikmeks saada, kelle keele ta ära öppinud. Ja just niisugune arwamine on meie juures wäga palju leida. Mehed, kes Saksa keele on suhu saanud, mõtlewad endid seega ka Sakslats saanud olewat ja ei loe endid enam meie rahwa jekka.

Aga kuda on lugu siis, kui inimene mitu wöerast keelt ära öpib? Niisuguse rahwa päralt on ta siis? Ütleme: üks Eestlane öpib Saksa, Wene, Ladina, Greka, Hebreja, Prantsuse, Inglise ja Italia ja veel mõne muu keele ära, nagu seda uuemal ajal juba tiheti juhtub: Mis mees ta siis on? Kas Sakslane, Wenelane, Roomlane, Greklane, Juut, Prantslane, Inglane, Italia mees wöi mõni muu?

Ei ühti, fulla mees, ta jääb sels, mis ta oli; ta jääb Eestlasteks. Teiselt ta ei wöi saada, wöi kas tehku ta wiis imet ära. — Sest näeme selgeste, et Eestlasted, kes end Sakslaste ehit Wenelaste wöi mina tean mis — lasteks arwatud, ometi seda ei ole. Oleks see hulg haritud mehi, mis meie rahwast on wälsja tulnud — ja neid on, maa ei ütle mitte